

Huoltajien näkemyksiä yläkouluikäisten lastensa lukuharrastuneisuudesta

Lukeva Salo -hanke

Kasvatustieteen tiedekunta,
opettajankoulutuslaitos
Pro gradu -tutkielma

Laatija:
Laura Lindholm

14.12.2023
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede LUOT3459 Tutkimusseminaari II

Tekijä: Laura Lindholm

Otsikko: Huoltajien näkemyksiä yläkoululaisten lukuharrastuneisuudesta

Ohjaaja: Professori Minna Hannula-Sormunen

Sivumäärä: 44 sivua

Päivämäärä: 14.12.2023

Tässä tutkimuksessa keskitytään lukutaidon merkitykseen yksilön kehitykselle, työelämälle ja yhteiskunnalliselle osallistumiselle, korostaen sen keskeistä asemaa elämässä. Valitettavasti 2000-luvulla lasten ja nuorten vapaa-ajalla tapahtuva lukeminen on laskenut merkittävästi, mikä herättää huolta. Lukemisen edistäminen ja tukeminen ovat keskeisiä tekijöitä tulevaisuuden lukutaitomme kannalta. Tämä tutkimus on osa Lukeva Salo -hanketta. Hanke on toteutettu yhteistyössä Turun yliopiston ja Salon kaupungin välillä. Tutkimuksessa selvitettiin lasten ja nuorten huoltajien näkemyksiä lastensa vapaa-ajan lukemisesta.

Vuoden 2022 lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan lukeminen ei enää ole yhtä suosittu harrastus kuin aiemmin. Liikunnalliset harrastukset ovat nousseet suosituimmiksi vapaa-ajanviettotavoiksi, ja digitaalisten laitteiden käyttö on yleistä niin poikien kuin tyttöjen keskuudessa. Tässä tutkimuksessa tulokset olivat samansuuntaisia aikaisemman tutkimuksen kanssa. Tuloksissa verrattiin sukupuolen ja perheen koulutustaustan mahdollisia yhteyksiä lukuharrastuneisuuteen tai sen puutteeseen.

Sukupuolella havaittiin olevan yhteyttä vapaa-ajantoimintoihin ja niiden eroihin. Tyttöjen huoltajat vastasivat tyttöjen käyttävän enemmän aikaa sosiaalisessa mediassa, kun taas poikien huoltajat kertoivat poikien viettävän eniten aikaa erilaisten digitaalisten pelien parissa. Lukuharrastuksen osuus vapaa-ajasta oli todella vähäistä. Koulutustausta, etenkin puolison koulutustausta, vaikuttaa mahdollisesti hieman lasten lukuharrastukseen, mutta tulokset pysyvät suhteellisen matalina eri koulutustaustoista riippumatta.

Keskustelu lasten ja nuorten lukutaidosta on tärkeä, sillä se liittyy heidän koulutusmahdollisuuksiinsa ja kykyyn ymmärtää monipuolisia kirjoitettuja viestejä ja tekstejä. Lukutaitoa ja lukemisen harrastamista korostetaan koulussa ja taidon merkitys kasvaa myöhemmin työelämässä ja tavallisessa arjessa. On tärkeää korostaa, että kaikkia nuoria tulee kannustaa lukemaan myös vapaa-ajallaan.

Avainsanat: Lukutaito, lukuharrastus, vapaa-aika, yläkoululaiset

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Lukutaito.....	5
1.2	Lukuharrastuneisuus aikaisemman tutkimuksen valossa	6
1.3	Koti lukuharrastusta tukemassa	8
1.4	Koulu ja lukuharrastus	10
1.5	Digilaitteet ja lukuharrastus.....	11
1.6	Yhteenveto nuorten lukuharrastuneisuudesta tässä tutkimuksessa	12
2	Tutkimusongelmat.....	15
3	Menetelmä	17
3.1	Tutkimusetiikka.....	17
3.2	Tutkittavat.....	18
3.3	Kyselylomake	19
3.4	Tulosten analysointi	20
4	Tulokset.....	22
4.1	Yläkoululaisten vapaa-aika huoltajien näkökulmasta	22
4.2	Sukupuolten vertailu lukuharrastuneisuudessa.....	24
4.3	Perheen koulutustaustan vertailu lukuharrastuneisuudessa.....	25
5	Pohdinta	27
5.1	Lukuharrastuneisuuden tarkastelu sukupuolen mukaan	27
5.2	Koulutustaustan mahdolliset vaikutukset lukuharrastuneisuuteen	28
5.3	Koulun merkitys lukuharrastukseen.....	29
5.4	Lopuksi	30
6	Lähteet.....	33
	Liitteet	38

1 Johdanto

Tässä tutkimuksessa pohditaan yläkoululaisten lukuharrastuneisuutta ja lukutaidon merkitystä yksilön kehitykselle, työelämässä ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Tekstissä viitataan tutkimuksiin ja asiantuntijoiden näkemyksiin lukutaidosta, lukemisen laadusta sekä tuodaan esiin huoli vapaa-ajalla tapahtuvan lukemisen vähenemisestä lasten ja nuorten keskuudessa. Leino ja hänen kollegansa (2016) ovat kuvailleet lukutaidon olevan yksi merkittävimmistä taidoista, jonka ihminen voi hankkia elämänsä aikana. Se ei ole vain erillinen taito, vaan se kietoutuu tiiviisti kaikkiin oppimisprosesseihin. Lukutaito mahdollistaa yksilön aktiivisen osallistumisen omiin oppimisprosesseihinsa ja antaa hänelle mahdollisuuden kehittyä ja kokea maailmaa syvemmin (Leino ym., 2016)

Tämä tutkimus on osa laajempaa Lukeva Salo -hanketta, jonka keskeisenä tavoitteena on tutkia ja edistää lukutaitoa Salon seudulla. Hankkeen puitteissa pyritään keräämään arvokasta tietoa lukutaidosta, sen kehittymisestä ja lukemisen innostamisesta alueella. Näiden tutkimustulosten avulla voidaan tuottaa täydennyskoulutusta, materiaaleja ja malleja eri toimijoille Salon seudulla. Tämä tukee aktiivista ja innostavaa lukuharrastuskulttuuria alueella. Lukeva Salo -hanke on toteutettu yhteistyössä Turun yliopiston ja Salon kaupungin välillä. Yhteistyö mahdollistaa resurssien yhdistämisen ja monipuolisten näkökulmien tuomisen lukutaitotutkimukseen ja -kehittämiseen.

PISA-tutkimuksessa lukutaito on määritelty laajasti, sisältäen tekstien ymmärtämisen, käytön, arvioinnin ja reflektion sekä teksteihin sitoutumisen oman oppimisen ja yhteiskuntaelämän kannalta. Tämä määritelmä korostaa lukutaidon monipuolisuutta ja sen roolia yksilön ja yhteiskunnan kehittämisessä (Leino ym., 2019). Siren, Leino ja Nissinen (2018) sekä Van Keer (2004) tarkastelevat lukutaitoa laajemmasta näkökulmasta. Lukutaito ei rajoitu pelkästään koulutukseen; se on olennainen taito lähes jokaisella elämäalueella. Työelämässä tarvitaan vahvaa lukutaitoa monissa eri tehtävissä, ja sen hallitseminen on usein ratkaiseva tekijä työllistymisen ja menestymisen kannalta. Lukutaito mahdollistaa tiedon hankkimisen, sen arvioinnin ja soveltamisen eri tilanteissa, mikä puolestaan edistää yksilön ammatillista kehitystä (Sirén ym., 2018; Van Keer, 2004).

Leino ja hänen kollegansa (2016) ovat korostaneet lukutaidon merkitystä myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Lukutaito on olennainen osa yksilön osallistumista yhteiskuntaelämään. Se auttaa yksilöitä ymmärtämään monimutkaisia tekstejä, analysoimaan

informaatiota kriittisesti ja osallistumaan päätöksentekoon. Lukutaito antaa voimavaroja yhteiskunnalliselle osallistumiselle ja aktiiviselle kansalaisuudelle (Leino ym., 2016).

Lapset ja nuoret kehittävät ja harjoittavat lukutaitoaan sekä koulussa että vapaa-ajallaan. Valitettavasti 2000-luvulla vapaa-ajalla lukemisen suosio on laskenut merkittävästi. Vuonna 2009 Tilastokeskuksen tutkimuksessa todettiin, että etenkin 15–24-vuotiaat lukivat huomattavasti vähemmän 2000-luvulla kuin samanikäiset 1990-luvulla. Etenkin miesten kiinnostus lukemista kohtaan oli laskenut (Tilastokeskus, 2009). Vuoden 2022 lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen tulokset osoittavat, että lukeminen ei enää ole yhtä suosittu harrastus kuin aiemmin. Tutkimuksessa havaittiin, että lukeminen oli melko vähäinen osa lasten ja nuorten vapaa-aikaa, ja se ei ollut suosittujen harrastusten joukossa. Sen sijaan liikunnalliset harrastukset olivat nuorten suosituimpia vapaa-ajanviettotapoja (Aapola-Kari, 2023).

Tämän tutkimuksen fokus on yläkoululaisten lukuharrastuneisuudessa ja sen vaikutuksissa muihin harrastuksiin. Tutkimuksessa käytetty kyselytutkimus on suunnattu ala- ja yläkoululaisten huoltajille, mikä tarjoaa arvokasta näkemystä aikuisten käsityksiin ja näkökulmiin siitä, miten he kokevat lastensa lukuharrastuneisuuden ja sen roolin heidän elämässään. Tämän tutkimuksen tavoitteena antaa tietoa siitä, miten vanhemmat ja huoltajat suhtautuvat lastensa lukemiseen ja lukuharrastukseen. Se voi auttaa tunnistamaan mahdollisia kehityskohteita ja ratkaisuja, joilla voidaan edistää nuorten lukuintoa ja lukutaitoa yleisesti.

1.1 Lukutaito ja lukuinto

Lukutaitoa ja oppimistuloksia on tutkittu runsaasti sekä kansallisesti että kansainvälisesti, esimerkiksi PISA- ja PIRLS-tutkimusten avulla. Tuorein PISA-tutkimus, vuodelta 2018, osoittaa, että 15-vuotiaiden suomalaisnuorten lukutaidontaso säilyy edelleen korkealla tasolla, ja Suomi sijoittuu kansainvälisessä vertailussa kärkijoukkoon. Kuitenkin tarkasteltaessa lasten ja nuorten lukutaitotasoa vuoden 2000 alusta vuoteen 2018 asti, havaitaan laskusuuntaista trendiä. Tämä korostaa tarvetta kiinnittää huomiota lasten lukutaitoon sekä kouluissa että kotona (Leino ym., 2019).

Samankaltaisia tuloksia saatiin myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) pitkittäistutkimuksessa, joka kattoi vuodet 2018–2020. Taitavien lukijoiden määrä pysyi vakaana Suomessa, mutta heikosti lukevien oppilaiden osuus kasvoi vuosi vuodelta (Ukkola

& Metsämuuronen, 2023). On huomattava, että tässä tutkimuksessa ei tarkastella nuorten lukutaitotasoa suoraan, mutta aikaisempien tutkimusten avulla on voitu havaita, että heikko lukuharrastuneisuus voi liittyä heikentyneeseen lukutaitoon (Torppa ym., 2020; 2021).

Lukutaidon ja lukumotivaation välillä on havaittu olevan yhteyksiä. PISA- ja PIRLS-tutkimusten tulokset ovat vahvistaneet, että aktiivisesti lukemista harrastavat oppilaat suoriutuvat paremmin lukutaitoon liittyvissä testeissä (Leino ym., 2016). Näistä ja muista aihealueen tutkimuksista käy ilmi, että eri tekstilajien lukemisen välillä on merkittäviä eroja, ja erilaisten tekstien lukeminen vähenee oppilaiden kasvaessa (Sirén ym., 2018). Tutkimusten mukaan nuorten keskuudessa perinteisen kaunokirjallisuuden lukeminen oli vähäistä, mutta lehtien, kuten *Aku Ankan* lukeminen kuului monien arkeen (Harju, 2018).

Kaiken kaikkiaan lukutaito on keskeinen taito, joka vaikuttaa moniin elämäntilanteisiin, kuten koulutukseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Sen kehittäminen ja tukeminen ovat tärkeitä tavoitteita, jotka hyödyttävät yksilöitä ja yhteiskuntaa kokonaisuutena. Vuonna 2017 Suomen Tilastokeskus toteutti tutkimuksen suomalaisten lukuharrastuneisuudesta, ja sen tulokset tarjoavat tärkeää tietoa aiheesta. Tutkimuksen tulosten avulla voitiin havaita, että aktiivisimpia lukijoita olivat 10–14-vuotiaat nuoret. 15 ikävuoden jälkeen lukeminen väheni merkittävästi, ja tämä trendi on jatkunut jo 2000-luvun alusta saakka (Tilastokeskus, 2017).

Lukutaidon laskusuuntaan kiinnitetään huomiota Suomessa, ja pyritään löytämään ratkaisuja tähän ongelmaan kansainvälisissä tutkimuksissa. Esimerkiksi vuoden 2015 PISA-tutkimuksen tulosten mukaan 38 % vastaajista ilmoitti, etteivät he lue lainkaan omaksi ilokseen (Sirén ym., 2018). On huomattu, että lukutaidon vähenemiseen on syitä sekä kotona että koulussa.

Erilaisia hankkeita on käynnistetty kouluissa, joiden tavoitteena on tuoda kirjat, kirjailijat ja lukemisen ilo lähemmäksi oppilaita. Tällaiset hankkeet, kuten *Lukuklaani* (2017–2020) ja *Lukuliike* (Opetushallitus, 2017-), pyrkivät kannustamaan nuoria lukemiseen ja edistämään lukutaidon säilymistä ja kehittymistä.

1.2 Lukuharrastuneisuus aikaisemman tutkimuksen valossa

Tässä tutkimuksessa lukuharrastus on harrastus muiden joukossa, vaikka se on vapaampaa, aikataulutonta toimintaa jokaisen arjessa. Harju (2018) havaitsi tutkiessaan nuorten lukukulttuureita, että kirjoja luetaan silloin kun on tylsää tai ei ole muuta tekemistä. Suurin

osa tutkimukseen osallistuneista oli 7. luokkalaisia ja he jakautuivat selkeästi kahteen ryhmään: paljon ja vähän lukevat (Harju, 2018).

Lukuharrastuksen määrä lasten ja nuorten arjessa on tutkimusten mukaan laskusuhdanteinen iän karttuessa. Salasuo ja hänen kollegansa ovat raportoineet, että 7–9-vuotiaat lapset lukevat eniten, kun taas 15–24-vuotiaat lukevat vähiten (2021). Tämä viittaa siihen, että lukuinto ja lukutaito saattavat heikentyä iän myötä, mikä voi pahimmassa tapauksessa vaikuttaa yksilöiden kykyyn osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan ja hyödyntää lukutaitoaan eri elämäntilanteilla. Lukuharrastukseen ja sen vähenemiseen vaikuttavat moninaiset tekijät, ja yksi merkittävä selittävä tekijä, joka monissa tutkimuksissa on havaittu, on digitaalisten laitteiden yleistymisen lasten ja nuorten elämässä (Clark, 2011; Duncan ym., 2016; Konca, 2022).

Sukupuolella on myös huomattava yhteys lukutaitoon ja -harrastuneisuuteen, kuten useat tutkimukset ovat osoittaneet. Tytöt lukevat tutkimusten perusteella poikia useammin vapaa-ajallaan, mutta tässäkin havaitaan laskeva trendi iän myötä. Erityisesti vanhempien vastaajien keskuudessa lukuharrastuneisuus näyttää heikkenevän. Tyttöjen vastauksissa on myös vähemmän hajontaa kuin poikien vastauksissa, mikä saattaa viitata siihen, että poikien lukumotivaatio saattaa olla herkemmin vaihteleva (Clark, 2011; De Naeghel & Van Keer, 2013; OECD, 2020; Salasuo, 2021).

2000-luvulla tehdyissä tutkimuksissa on havaittu, että nuorten aktiivilukijoiden määrä on laskenut merkittävästi internetin ja sosiaalisen median käytön yleistymisen myötä. Internet ja sosiaalinen media tarjoavat nuorille monipuolisen valikoiman erilaisia tekstejä, joiden parissa vietetään lyhyitä hetkiä, ja sitten siirrytään nopeasti seuraavaan tekstiin tai visuaaliseen sisältöön. Tämä muutos lukemiskulttuurissa on herättänyt huolta lukemisen syvällisyyden ja lukumotivaation heikentymisestä (Sirén ym., 2018; Tilastokeskus, 2017). Toisaalta verkkoviestinnässä nähdään myös paljon mahdollisuuksia lukemiseen liittyen. Herkman ja Vainikka (2012) pohtivat tutkimuksessaan, että monikanavaisuuden suuri ja jatkuva kasvu näkyvät laitteiden käyttönä yksilöiden arjessa. Erilaisia lyhyitä ja pitkiä lukukokemuksia ilmestyy ruudulle jatkuvasti ja niiden ymmärtäminen vaativat lukutaidon ylläpitoa (Herkman & Vainikka, 2012).

Lukuinto ja luetunymmärtämisen taso ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa: mitä korkeampi on henkilön luetunymmärtämisen taito, sitä enemmän hän yleensä lukee, ja päinvastoin. Tämä vuorovaikutus näyttää vahvistuvan: mitä enemmän henkilö lukee, sitä paremmaksi hänen

luetunymmärtämisensä kehittyä. Parempi luetunymmärtäminen taas kannustaa yhä enemmän lukuharrastuneisuuteen, erityisesti ylemmillä kouluasteilla (Torppa ym., 2020; 2021).

Lukutaidosta on tehty tutkimusta myös aikuisten osalta. Tutkimukset osoittavat, että digitaalisilla laitteilla ei ole positiivista yhteyttä luetun ymmärtämisen tasoon, ja ne saattavat jopa vaikuttaa negatiivisesti verrattuna perinteiseen painettuun tekstiin. Tämä viittaa siihen, että digitaalisten tekstien lukeminen ei välttämättä kehitä luetunymmärtämisen taitoja yhtä tehokkaasti kuin perinteinen kirjojen lukeminen (Chen ym., 2014; Duncan ym., 2016; Furenes ym., 2021).

Tämän tutkimuksen puitteissa ei selvitetä vastaajien kokemuksia huollettaviensa luetunymmärtämisen tasosta, vaan sen sijaan keskitytään huoltajien näkemyksiin heidän huollettaviensa lukuaktiivisuudesta. Tarkastelun kohteena siis, kuinka usein nuoret lukevat ja millaisia tekstejä he kuluttavat vapaa-ajallaan.

1.3 Koti lukuharrastusta tukemassa

Lukuharrastuneisuuteen vaikuttavat myös kodin ja vertaisten lukutottumukset. Perheen ja ystävien suhtautuminen lukemiseen voi merkittävästi vaikuttaa nuoren lukumotivaatioon (De Naeghel & Van Keer, 2013). Lukemisharrastuksen vähetessä muiden vapaa-ajantoimintojen, kuten harrastusten, kaverisuhteiden, sosiaalisen median käytön ja pelaamisen esiin nouseminen on yleistä nuorten vastauksissa. Nämä tekijät kilpailevat lukemisen kanssa nuorten vapaa-ajasta ja huomiosta (Clark, 2011; Harju, 2018; Ofcom, 2012).

Alakoululaisten lukuharrastuneisuutta on tutkittu laajasti, ja havainnot osoittavat, että suuri osa heistä lukee kotona tai heille luetaan (mm. Clark, 2011; Salasuo, 2021). Torppa ja hänen kollegansa ovat tutkineet vapaa-ajan lukemisen ja luetun ymmärtämisen yhteyksiä ja havainneet, että lapselle hyödyttää sekä itsenäinen lukeminen että vanhemman lukemisen kuunteleminen (Torppa ym., 2020; 2021). Sirén ja hänen kollegansa (2018) tutkivat nuorten media-arkea ja sen suhdetta lukutaitoon ja lukuintoon. He havaitsivat, että kuukausittainen sanomalehtien ja erilaisten verkkojulkaisujen lukeminen oli positiivisessa yhteydessä lukuintoon. Erityisen tärkeäksi osoittautui nuoren kodin rooli tässä yhteydessä, sillä nuoret, joiden kotona sanomalehtien lukeminen oli yleinen käytäntö, olivat todennäköisemmin myös itse innostuneita lukemaan niitä (Sirén ym., 2018). Sanomalehdet ovat siirtyneet yhä enemmän digitaalisilta laitteilta luettaviksi ja suurin osa aikuisten ja nuorten päivittäisestä

lukemisesta tapahtuu digitaalisten laitteiden ja sieltä löytyvien mediaympäristön piirissä (Harju, 2018).

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) tutkimuksessa (2018–2020) on saatu samansuuntaisia tuloksia, ja tutkimukset ovat osoittaneet, että lasten lukutaitoon vaikuttavat positiivisesti sekä heidän oma lukuharrastuksensa että vanhempien tuki ja osallistuminen lukemiseen (Ukkola & Metsämuuronen, 2023). PIRLS-tutkimukset ovat lisäksi osoittaneet, että lyhyetkin päivittäiset lukuhetket edistävät lasten lukuintoa ja lukutaitoa (Leino ym., 2017). Vanhempien koulutustason ja lasten akateemisten saavutusten väliset yhteydet ovat monimutkaisia eikä niitä voida selittää yksinkertaisesti (Clark, 2011). Clarkin tutkimuksessa havaittiin, että monissa kodeissa oli kirjoja, mutta suurin osa niistä oli tarkoitettu alakouluikäisille tai aikuisille. Ikätasoon sopivia kirjoja nuorille oli harvoin saatavilla kodeissa (2011).

Vuoden 2015 PISA-tutkimuksen tuloksissa näkyi selvästi oppilaiden osaamisen kasvu suhteessa kotitauastaan. Kotitalouksien eriarvoisuuden ja sen kasvun huomattiin olevan huolestuttavaa, ja eriarvoisuus vaikutti erityisesti lukutaidon tasoon. Maahanmuuttajataustalla oli merkittävä yhteys oppilaiden osaamiseen (Vettenranta ym., 2016). Myös Tilastokeskuksen vuonna 2009 teettämässä tutkimuksessa havaittiin, että kodin sosioekonomisella taustalla oli yhteys kirjojen lukemiseen. Vastauksissa itsensä ylemmiksi toimihenkilöiksi merkinneet henkilöt, lukivat kirjoja eniten.

Tutkimusten mukaan vanhempien ja vanhempien sisarusten lukuharrastuneisuudella on selvä yhteys lapsen sanavaraston kehittymiseen varhaisessa iässä (Echles, 2005; Van Stenseel, 2006). Kotona tapahtuva lukeminen on merkittävä tekijä sekä lukumotivaation lisäämisessä että sanaston laajentamisessa. Lapsilla, joille luetaan päivittäin 0–5 vuoden iässä, on jopa 300 000 sanaa laajempi sanasto kuin niillä, joille ei lueta. Lukemisen avulla lapsilla on myös mahdollisuus kehittää keskustelutaitojaan (Logan ym., 2019). De Naeghelin ja Van Keerin tutkimuksessa korostettiin, että kodin lukuharrastuneisuuden lisäksi myös vertaisryhmän lukuharrastus vaikuttaa positiivisesti lapsen lukuharrastuneisuuteen (2013).

Myös PIRLS-tutkimuksessa vuonna 2016 tarkasteltiin kodin merkitystä lapsen lukutaidon kannalta. Kodista lähtevä lukuinto ja yhdessä lukeminen vaikuttivat positiivisesti oppilaiden tuloksiin (Leino ym., 2016). Näin ollen lasten lukuharrastuneisuus ja luetunymmärtämisen taso eivät pelkästään selity koulutyön kautta, vaan myös kotiympäristön luetuttumukset vaikuttavat merkittävästi (De Naeghel & Van Keer, 2013; Leino ym., 2016; Ukkola &

Metsämuuronen, 2023). Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään yläkoululaisten lukuharrastuneisuuden ja perheiden koulutustason mahdollisia yhteyksiä.

1.4 Koulu ja lukuharrastus

Tutkimusten mukaan opettaja on tärkeässä roolissa etenkin alakoulun puolella. Opettajalla on mahdollisuuksia tarjota oppilaille mahdollisimman motivoivaa ja vaihtelevaa luettavaa. Opettajan tehtävänä on asettaa jokaiselle yksilöllisiä lukemiseen liittyviä tavoitteita ja opettaa erilaisia lukustrategioita. Lisäksi lukutaidon merkitystä on tärkeää korostaa oppilaiden ikätasolle sopivalla tavalla ja esimerkeillä (Guthrie & Davis, 2003). Oppilaiden lukuharrastuneisuuden on tutkittu vähenevän alakoulusta yläkouluun siirryttäessä. Samaan aikaan koulussa oppilaan vastuu omasta toiminnasta kasvaa ja oppiaineiden sisällöt tulevat haasteellisimmiksi. Vahvalla lukutaidolla oppilaan saattaa olla helpompaa tottua siirtymään alakoulusta yläkouluun (Guthrie & Davis, 2003; Salasuo ym., 2021).

Lukutaito on keskeinen osa oppimista, ja sen merkitystä korostetaan peruskoulun opetussuunnitelmissa. Koulu toimii lasten ja nuorten elämässä monella tavalla merkittävänä toimijana, mutta erityisesti lukutaidon kehittämisen ja ylläpitämisen näkökulmasta sillä on oleellinen rooli (Harju, 2018). Erityisesti alakoulussa lukemaan oppiminen, luku- ja luetunymmärtämistaidon kehittyminen ovat keskiössä kaikessa opiskelussa ja oppimisessa. Perusopetuksen Opetussuunnitelmassa vuodelta 2014 korostetaan myös lukuharrastuksen tukemisen ja edistämisen tärkeyttä. Vaikka lukutaidosta puhutaan erityisesti oman äidinkielen opetuksen suunnitelmissa, on syytä huomata, että lukutaidon oppiminen on avainasemassa myös muiden oppiaineiden opiskelussa (OPS, 2014; Van Keer, 2004).

Alakoulun aikana oppilaat työskentelevät monenlaisten tekstien kanssa, jotka ovat osa heidän koulutyötään. Suomen kielen oppikirjat tarjoavat mahdollisuuden tutustua erilaisiin tekstilajeihin ja kehittyä monipuolisina lukijoina. Alakoulun ensimmäisillä luokilla pyritään vahvistamaan oppilaan itseluottamusta lukijana ja juurruttamaan lukuharrastus olennaiseksi osaksi heidän elämäänsä (Leino ym., 2016). Lisäksi ympäristöopin, historian ja yhteiskuntaopin oppikirjat ovat runsaasti teksteihin nojaavia oppimateriaaleja, jotka edellyttävät oppilaalta kehittyntä lukutaitoa, jotta he voivat menestyksekkäästi omaksua moninaisia sisältöjä.

Yläkoulun saapuessa lukutaidon tarkoituksena on säilyttää ja syventää sekä kehittää luetunymmärtämisen taitoja ja monilukutaitoa. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) vuosiluokilla 7–9 asetetaan tavoitteiksi omien oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä muun muassa monilukutaitojen vahvistaminen. Opetussuunnitelma korostaa myös monipuolisen lukemisen edistämistä. Lukutaito on keskeinen osa oppimaan oppimisen taitoja, ja lukeminen sekä luetunymmärtämiseen liittyvät prosessit ovat keskeisiä osa-alueita koulusuunnitelmissa aina peruskoulun läpi (OPS, 2014).

Vaikka opetussuunnitelmat korostavat lukemisen merkitystä, lukutaito ja lukuharrastuneisuus näyttävät vähenevän yläkouluun siirryttäessä ja yläkoulun aikana. Kuten aikaisemmin on mainittu, tutkimukset ovat osoittaneet, että vapaa-ajan lukeminen vähenee yläkouluun siirryttäessä. Kuitenkin kirjojen lukemisella on havaittu olevan positiivinen yhteys lukuinnon ylläpitämiseen tällä siirtymävaiheella (Torppa ym., 2020). Yksi selittävä tekijä tähän ilmiöön saattaa olla kiinnostavan lukemisen puute tai lukemisen kokeminen tylsäksi ja vähemmän houkuttelevaksi vaihtoehdoksi muihin vapaa-ajan aktiviteetteihin verrattuna (Aapola-Kari, 2023).

1.5 Digilaitteet ja lukuharrastus

Nykyaikaisessa koulutuksessa ja vapaa-ajalla digitaaliset laitteet ja niiden tarjoamat oppimis- ja lukukokemukset ovat merkittäviä tekijöitä. Digilaitteiden kautta nuoret lukevat paljon erilaisia tekstejä. Kuitenkin on tärkeää huomata, että digitaalinen lukeminen ei aina ole suotuisa vaihtoehto lasten lukutaidon ja erityisesti luetun ymmärtämisen kehittymiselle. Torpan ja hänen kollegoidensa tutkimukset ovat havainnollistaneet selkeän myönteisen yhteyden kirjojen lukemisen ja luetun ymmärtämisen välillä (2020, 2021). Muunlaiset vapaa-ajan lukemisen muodot, kuten digitaaliset tekstit, lehdet ja sarjakuvat, eivät tue samalla tavalla luetun ymmärtämistä. Lisäksi on esitetty jopa negatiivisia vaikutuksia digitaalisilla teksteillä luetun ymmärtämiseen ja lukuharrastuneisuuteen. Tämä saattaa tutkimusten mukaan johtua siitä, että painettuun tekstiin on mahdollista keskittyä syvällisemmin (Duncan ym., 2016; Furenes ym., 2021).

Tutkimuksista, jotka liittyvät lasten harrastuksiin, on havaittavissa, että tietokonepelit, konsolipelit ja kännykkäpelit ovat suosittuja vapaa-ajanviettopojoja. Salasuon (2021) tutkimuksessa jopa 87 % pojista ja 61 % tytöistä kertoi pelaavansa. Näitä tuloksia verrattiin aiempiin tutkimustuloksiin, ja havaittiin, että pelaaminen oli kasvattanut osuuttaan muiden

harrastusten joukossa (Salasuo, 2021). Hakanen ja hänen kollegansa julkaisivat vuonna 2019 tutkimustulokset lasten liikuntaharrastuksista ja niiden puutteesta. Heidän tuloksistaan kävi ilmi, että suurin osa 10–14-vuotiaista vietti päivittäin alle 2 tuntia ruudun ääressä.

PISA-tutkimustuloksista on myös nähtävissä, että nuorten kotona on saatavilla monenlaisia digitaalisia laitteita, ja niiden määrä on kasvanut teknologian kehittyessä. Nuoret ilmoittivat eniten käyttävänsä näitä laitteita sosiaalisen median ja chat-sovellusten käyttöön (Leino, 2015; Sirén ym., 2018). Tässäkin tutkimuksessa otettiin huomioon teknologian läsnäolo nuorten arjessa moninaisissa muodoissa, mukaan lukien sosiaalinen media, viestipalvelut ja digitaaliset pelit.

Digitaaliset laitteet ovat tuoneet mukanaan uusia mahdollisuuksia monipuoliseen tekstin kuluttamiseen arjessa. Lukutaidon kannalta on merkittävää, että nuorilla on mahdollisuus lukea perinteisiä painettuja tekstejä, kuten kirjoja ja sanomalehtiä, mutta myös digitaalisessa muodossa olevia sisältöjä, kuten erilaisia verkkolehtiä ja verkkosivustoja. Herkman ja Vainikka (2012) ovat tutkineet lukemisen tapoja, painottaen median merkitystä aiheessa. Tuloksissa havaittiin, että internetissä käytetään paljon aikaa ja luetaan erilaisia tekstejä, mutta merkittävä osa lukemisesta liittyi viestien lukemiseen ja niihin vastaamiseen. Keskittymistä vaativat pidemmät tekstit eivät olleet houkuttelevia vastaajien mielestä (Herkman, Vainikka 2012). Tämä tutkimus ottaa huomioon erilaiset tekstilajit, joita nuoret voivat lukea vapaa-ajallaan.

1.6 Yhteenveto nuorten lukuharrastuneisuudesta tässä tutkimuksessa

Lasten motivoituminen vapaa-ajan lukemiseen vähenee ala- ja yläkoulun aikana. Tähän saattaa olla syynä niin iän mukana tuomat uudet kiinnostuksen kohteet kuin muutokset kouluarjessa. Alakoulussa luetaan paljon ja lukemista harjoitellaan osana koulutyötä, yläkoulun puolella oppilailta odotetaan sujuvaa lukutaitoa ja tehtävien vaatavuustaso nousee, jolloin oppijan itsetunto saattaa olla koetuksella (Guthrie & Davis, 2003).

Tutkimustiedon perusteella voidaan tehdä oletus siitä, että lukuharrastus ei ole merkittävä osa nykynuorten vapaa-ajan toimintaa. Tämä johtuu aikaisemmin mainittujen tutkimusten mukaan osittain siitä, että digitaaliset laitteet ovat vahvasti läsnä nuorten arjessa, mikä saattaa vähentää kiinnostusta perinteisiä lukumateriaaleja, kuten kirjoja tai sanomalehtiä, kohtaan. Nuoret saattavat kokea verkkojulkaisut ja sosiaalisen median houkuttelevammiksi

vaihtoehtoiksi perinteiselle lukemiselle. Tämän tutkimuksen tuloksissa tulee kiinnittää huomiota siihen, että vastaukset ovat huoltajien ajatuksia lapsensa vapaa-ajanviettotavoista, eivät lapsen itsensä. Tässä tutkimuksessa ei päästä vertailemaan huoltajien ja nuorten käsityksiä nuorten vapaa-ajan toiminnoista.

Lisäksi voimme muodostaa hypoteeseja siitä, mitkä harrastukset ja toiminta ovat suosittuja nuorten keskuudessa, ja kuinka nämä harrastukset kilpailevat lukemisen kanssa nuorten vapaa-ajasta. On myös mahdollista, että sukupuolella on yhteys nuorten vapaa-ajan toimintoihin, ja voimme odottaa näkevämme eroja siinä, miten tytöt ja pojat viettävät vapaa-aikaansa. Tällaiset oletukset ja hypoteesit ovat tärkeitä ohjaavia tekijöitä tutkimuksessa, joka pyrkii ymmärtämään nuorten lukuharrastuneisuutta ja sen vaikutuksia heidän elämäänsä.

Yhteenvedon johdannossa esitettyjen asioiden perusteella voidaan todeta, että lukuharrastuksen ja lukutaidon kehittäminen ovat merkittäviä haasteita yhteiskunnalle (Leino ym., 2016). Vaikka opetussuunnitelmat ja tutkimustulokset korostavat lukutaidon tärkeyttä, nuorten vapaa-ajanviettotavat ovat muuttuneet digitaalisen vallankumouksen myötä. Digitaaliset laitteet, verkkosisällöt ja sosiaalinen media ovat vahvasti läsnä nuorten arjessa, ja ne saattavat kilpailla perinteisen lukemisen kanssa (Leino, 2015; Siren ym., 2018).

Lukemisen väheneminen yläkouluikäisillä nuorilla sekä digitaalisen lukemisen vaikutukset luetunymmärtämiseen ovat huolestuttavia ilmiöitä. Tutkimukset osoittavat, että perheen tuki ja kotiympäristön lukutottumukset saattavat vaikuttaa nuorten lukuharrastuneisuuteen (Ukkola & Metsämuuronen, 2023). Vanhempien lukuharrastuneisuus ja lukemisen tukeminen voivat edistää nuorten kiinnostusta lukemiseen. Sukupuolella on myös havaittu olevan yhteys nuorten vapaa-ajan toimintoihin (esim. Clark, 2011; Salasuo 2021).

Yleisesti ottaen on olennaista jatkaa tutkimusta ja toteuttaa toimenpiteitä, jotka voivat elvyttää lukemisen iloa ja innostusta nuorten keskuudessa ja samalla tukea lukutaidon vahvistumista kaikissa ikäryhmissä. Lukeminen on keskeinen taito, jolla on mahdollisuus vaikuttaa yksilöiden henkilökohtaiseen kehitykseen sekä yhteiskunnan laajempaan hyvinvointiin (Leino ym., 2016). On tärkeää jatkaa tutkimusta ja etsiä keinoja, joilla voimme rohkaista ja ylläpitää kiinnostusta lukemiseen eri-ikäisten ihmisten parissa. Tarvitaan konkreettisia toimia, jotka edistävät lukemisen nautinnollisuutta ja lukutaidon ylläpitämistä kaikissa ikäryhmissä.

Tämä tutkimus herättää kysymyksiä siitä, miten voimme edistää lukuharrastusta ja lukutaidon kehittymistä nuorilla digitaalisessa maailmassa. Koulujen ja perheiden yhteistyö sekä

monipuoliset lukutaitohankkeet voivat olla avainasemassa nuorten lukemismotivaation ylläpitämisessä. Lisäksi on tärkeää harkita, miten digitaalisia välineitä voidaan hyödyntää opetuksessa siten, että ne tukevat luetun ymmärtämisen kehittymistä. Tutkimustiedon valossa voimme päätellä, että lukutaito ja lukuharrastus ovat edelleen tärkeitä taitoja, jotka vaikuttavat nuorten oppimiseen ja elämään. Jatkotutkimuksella ja toimenpiteillä voimme pyrkiä tukemaan nuoria näiden taitojen kehittämisessä ja edistämään lukuharrastusta digitaalisessa ympäristössä.

2 Tutkimusongelmat

1. Mitä yläkoululaiset tekevät vapaa-ajallaan huoltajien näkökulmasta ja mikä on lukuharrastuksen osuus kokonaisuudessa?
2. Onko sukupuolten välillä eroja lukuharrastuneisuudessa?
3. Onko perheiden koulutustaustojen välillä eroja lukuharrastuneisuudessa?

Tämä tutkimus on tärkeä useista syistä. Ensimmäinen, se liittyy laajempaan tieteelliseen kontekstiin, joka pyrkii ymmärtämään ala- ja yläkouluikäisten lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastustoimintaa. Yläkoulussa lukutaidon tarkoituksena on säilyttää, syventää ja kehittää luetunymmärtämisen taitoja ja monilukutaitoa. Useat aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että suuri osa tästä ikäryhmästä osallistuu aktiivisesti erilaisiin vapaa-ajan harrastuksiin. Tällainen harrastustoiminta voi vaikuttaa monin tavoin nuoren kehitykseen ja hyvinvointiin (Hakanen ym., 2018; Salasuo, 2020; Aapola-Kari, 2023). Erilaiset tekijät, kuten kiinnostuksen puute ja kilpailu muiden vapaa-ajan aktiviteettien kanssa, voivat vaikuttaa tähän ilmiöön. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin, miten lukemisharrastus sijoittuu osaksi nuorten vapaa-ajan aktiviteetteja.

Perusopetuksen opetussuunnitelma korostaa monipuolisen lukemisen edistämistä ja omien oppimaan oppimisen taitojen kehittämistä. Kuitenkin johdannossa tuodaan aikaisempien tutkimusten avulla esille, että lukutaito ja lukuharrastus näyttävät vähenevän yläkouluun siirryttäessä ja yläkoulun aikana. Lukemisella on laaja kirjo vaikutuksia, mukaan lukien sanallisen ilmaisun parantuminen, kognitiivisen kehityksen edistäminen ja mielikuvituksen rikastaminen (Leino ym., 2016). Erityisesti on huomattava, että vaikka nuorten harrastustoiminta on yleistä, lukemisen merkitystä vapaa-ajan toiminnassa ei pidä aliarvioida. Tutkimus antaa mahdollisuuden ymmärtää, kuinka nuoret suhtautuvat lukemiseen ja millaisia tekstejä he lukevat vapaa-ajallaan.

Sukupuoli vaikuttaa usein nuorten harrastustoimintaan ja se on yksi tutkimuksessa käytetyistä taustamuuttujista. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että tytöt lukevat enemmän kuin pojat ja että lukeminen on yleinen harrastus tyttöjen keskuudessa (Clark, 2011; OECD, 2020; Salasuo, 2021). Sukupuolen merkitys lukuharrastuneisuuteen sekä muiden vapaa-ajan aktiviteettien kilpailemiseen lukemisen kanssa kiinnitetään erityistä huomiota tässä tutkimuksessa. Internetin ja sosiaalisen median vaikutukset nuorten lukutottumuksiin ovat tärkeä keskustelunaihe. Tämä tutkimus pyrkii syventämään ymmärrystä sukupuolen

vaikutuksesta lukuharrastuksiin tarkastelemalla, millaisia tekstejä nuoret lukevat ja mahdollisia eroja sukupuolten välillä näissä teksteissä. Tällainen tieto voi auttaa kehittämään lukemista edistäviä toimia eri sukupuolille.

Lisäksi perhetausta voi vaikuttaa nuorten harrastusvalintoihin. Erilaisissa tutkimuksissa on saatu ristiriitaisia tuloksia nuoren perheen koulutustason ja lukuinnon yhteydestä (mm. Clark, 2011; Vettenranta ym., 2016). Kodin ja vanhempien rooli lasten lukuharrastuneisuuden tukemisessa ja kehittämisessä on tärkeä näkökulma, ja tutkimuksissa on löydetty tuloksia, jotka osoittavat, että lapsille lukeminen ja luetun kuunteleminen kotona ovat positiivisessa yhteydessä lasten lukuintoon. Myös vanhempien koulutustason ja lasten akateemisten saavutusten välisiä yhteyksiä tarkastellaan, ja korostetaan kodin ympäristön yhteyttä lapsen lukutottumuksiin ja lukumotivaatioon. Tämä tutkimus pyrkii tunnistamaan mahdollisia suhteita nuorten lukuharrastuneisuuden ja heidän perheidensä koulutustason välillä. Tällainen tieto voi edistää ymmärrystä siitä, miten perheen tausta voi toimia motivaattorina lukuharrastukselle.

Kaiken kaikkiaan tämä tutkimus täydentää olemassa olevaa tietoa nuorten harrastustoiminnasta, erityisesti lukemisen roolista siinä. Se voi auttaa kehittämään parempia käytäntöjä ja toimenpiteitä, jotka tukevat nuorten lukuharrastuksia ja edistävät heidän hyvinvointiaan ja kognitiivista kehitystään.

3 Menetelmä

Tutkimusaineisto on osa Lukeva Salo -hanketta, joka käynnistyi vuonna 2021. Kyselyyn osallistujat vastasivat kysymyksiin huhtikuussa 2022. Tämä tutkimus keskittyy käyttämään yläkoululaisten huoltajien vastauksia hankitusta aineistosta.

Kyselyn alkuvaiheessa kerättiin taustatietoja, kuten lapsen sukupuoli, vastaajan suhde lapseen (kuten isä, äiti, huoltaja tai muu), perhetilanne, vastaajien koulutustausta ja sosiaaliryhmä. Lukuharrastuneisuutta arvioitiin monivalintakysymyksillä, jotka liittyivät lapsen arkiseen ajankäyttöön, kuten mihin lapsi käyttää eniten aikaa arki-iltaisina, kuinka usein lapsi osallistuu erilaisiin lukemiseen liittyviin toimintoihin ja kuinka usein hän lukee erilaisia tekstejä. Kysely mahdollisti myös vanhempien näkemysten jakamisen lasten lukutaidon merkityksestä ja lukuharrastuksesta.

Tulokset syötettiin SPSS-tilastonkäsittelyohjelmaan, joka tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia tietojen analysointiin. Aineistossa käytettiin erilaisia muuttujia, kuten sukupuoli, perhetausta ja huoltajien koulutusaste. SPSS-ohjelman avulla analysoitiin näiden muuttujien keskinäisiä yhteyksiä ja vertailla eri ryhmien keskiarvoja. Lisäksi tutkittiin, miten väittämät liittyvät eri muuttujiin ja kuinka muuttajat vaikuttavat summamuuttujiin. SPSS-ohjelma mahdollistaa monimutkaisten yhteyksien selvittämisen tutkimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

3.1 Tutkimusetiikka

Hyvä tutkimusetiikka on perustavanlaatuinen osa tieteellistä tutkimustyötä, ja sen noudattaminen on olennainen osa tieteellisen toiminnan eettisiä periaatteita. Tutkimusetiikka on suunnitelmallista ja harkittua toimintaa, jonka tarkoituksena on varmistaa, että tutkimus suoritetaan eettisesti hyväksyttävällä tavalla ja kunnioittaen tutkittavien oikeuksia (Kohonen ym., 2019).

Hyvän tutkimusetiikan peruseriaatteita ovat ihmisarvon kunnioittaminen, suostumus ja informoitu suostumus, yksityisyyden suoja, hyöty ja haitta, objektiivisuus ja rehellisyys, kunnioitus ja monimuotoisuus sekä läpinäkyvyys. Ihmisarvon kunnioittamisen periaate edellyttää, että tutkijat kohtelevat osallistujia oikeudenmukaisesti ja arvokkaasti riippumatta heidän taustastaan tai ominaisuuksistaan. Suostumus ja informoitu suostumus korostavat vapaaehtoisen ja tietoon perustuvan osallistumisen merkitystä. Osallistujille on kerrottava

selvästi tutkimuksen tarkoitus, mahdolliset riskit ja hyödyt sekä heidän oikeutensa osallistua tai kieltäytyä. Yksityisyyden suoja vaatii henkilötietojen asianmukaista käsittelyä ja suojaamista (Kohonen ym., 2019).

Tutkijan tulee punnita tutkimuksen mahdollisia hyötyjä ja haittoja sekä varmistaa, ettei osallistujille aiheudu kohtuutonta vahinkoa. Objektivisuus ja rehellisyys ovat olennaisia tulosten oikeellisuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi. Kunnioitus ja monimuotoisuus edellyttävät kulttuuristen, etnisten ja sosiaalisten erojen huomioimista tutkimuksessa. Läpinäkyvyys tarkoittaa, että tutkijoiden on oltava avoimia ja jakaa tietoa tutkimuksensa menetelmistä ja tuloksista, jotta muut tutkijat voivat arvioida ja tarkastella tutkimuksen laatua ja tulosten pätevyyttä (Kohonen ym., 2019).

Tämän raportin tutkija ei suorittanut aineiston keräystä, mutta hän on tutustunut alkuperäisen tutkijaryhmän eettisiin periaatteisiin. Kyselyyn vastasivat peruskoululaisten huoltajat, joilta pyydettiin lupa kyselylomakkeen alussa (Liite). Tutkimuksessa kerättiin taustamuuttujina lapsen sukupuoli, käykö hän ala- vai yläkoulua sekä vastaajan ja mahdollisen puolison taloudellinen asema ja koulutusaste. Muita henkilötietoja ei kerätty ja näillä keinoilla pyrittiin turvaamaan vastaajan anonymiteetti. Koska kyselylomakkeen loppuun lisättiin avoin kysymys, kyselylomakkeen mukana lähetettiin myös tietosuojaseloste. Tässä tutkimusaineistossa käytettiin tutkimusluvan antaneiden anonymien vastaajien vastauksia. Jokainen vastaaja sai SPSS-tilastonkäsittelyohjelmassa oma ID numeron. Tämän tutkimuksen tutkijan tietoon ei tullut vastaajien nimiä, ID numeroita tai muita henkilökohtaisia tietoja.

3.2 Tutkittavat

Tutkimukseen vastasi 227 yläkoululaisen huoltajaa. Taustamuuttujia käsittelevien kysymysten avulla vastaajia pystyttiin luokittelemaan (taulukko 1). Vastaajista vastasi olevansa 105 tyttöjen ja 104 poikien huoltajia. Vaihtoehto ”Muu” (N = 5) jätettiin sukupuolten välisten erojen tarkastelun ulkopuolelle.

Sukupuolen lisäksi vastaajista kerättiin tieto koulutustaustasta ja perhetilanteesta.

Koulutustaso jaettiin kuuteen eri vastausvaihtoehtoon. Analysointivaiheessa vaihtoehdot jaettiin kahteen ryhmään 1. ja 2. asteen tutkinto sekä 3. asteen tutkinto. Halutessaan vastaaja sai myös kertoa puolisonsa koulutustaustan. Suurin osa vastaajista oli 1. tai 2. asteen

tutkinnon suorittaneista perheistä N= 128 (oma koulutustaso 1. tai 2. asteen tutkinto N = 119, puolison koulutustaso 1. tai 2. asteen tutkinto N = 109).

Perhetilannetta selvitetiin myös useamman väittämän kautta. Analysointi vaiheessa väittämät jaettiin kolmeen ryhmään: ydinperhe, uusioperhe ja yksinhuoltajaperhe. Suurin osa vastaajista eli ydinperheessä N = 120. Uusioperheessä eli 63 vastaajaa ja yksinhuoltajaperheessä 43.

Taulukko 1 Tutkimuksen vastanneiden (N = 227) taustoja

Muuttuja	N	ka. (%)
Luokiteltu sukupuoli	209	
Tyttö	105	49,1
Poika	104	48,6
Luokiteltu perherakenne	226	
Ydinperhe	120	53,1
Uusioperhe	63	27,9
Yksinhuoltajaperhe	43	19,0
Luokiteltu vastaajan koulutustausta	224	
1. tai 2. asteen tutkinto	119	53,1
3. asteen tutkinto	105	46,9
Luokiteltu vastaajan puolison koulutustausta	227	
1. tai 2. asteen tutkinto	109	66,5
3. asteen tutkinto	55	33,5

N = otoskoko, ka. = keskiarvo. Vaihtoehto muu jätettiin analyysien ulkopuolelle.

3.3 Kyselylomake

Tutkimusryhmä laati kyselylomakkeen lukuharrastuneisuuden arvioimiseksi, ja kyselyyn osallistujat vastasivat siihen huhtikuussa 2022. On huomionarvoista, että tämän tutkimuksen tekijä ei ollut mukana kyselylomakkeen laatimisessa. Kysely suunnattiin Salon ala- ja yläkoululaisten huoltajille, ja sen tarkoituksena oli kartoittaa lasten harrastuksia, lukutottumuksia sekä vanhemmuuteen liittyviä tekijöitä.

Kyselyn alussa vastaajilta pyydettiin kirjallista tutkimuslupaa ennen kuin kyselyn täyttäminen aloitettiin. Tämän jälkeen kerättiin taustatietoja, mukaan lukien lapsen sukupuoli, vastaajan näkökulma ala- tai yläkouluikäiseen lapseen, taloudessa asuvien aikuisten lukumäärä,

perhetilanne, koulutustausta ja vastaajan arvio omasta sekä puolison sosiaalisesta asemasta. Näiden tietojen keräämisen jälkeen siirryttiin selvittämään lasten päivittäistä ajanviettoa arkisin. Kysymyksessä yhdeksän oli 15 väittämää, joihin vastattiin Likert-asteikon avulla (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä). Väittämät koskivat esimerkiksi "Lapsen koulutehtävien tekemistä", "Lapsen osallistumista ohjattuun harrastukseen" ja "Lapsen lukemista satuja, sarjakuvia ja romaaneja". Yleisen kartoituksen jälkeen vastaajia pyydettiin valitsemaan kolme lasten ajanviettotapaa, jotka lapsen arki-iltoihin kuuluvat eniten (kysymys 10). Vastausvaihtoehdot olivat samat kuin edellisessä kysymyksessä mainitut väittämät.

Seuraavissa kysymyksissä keskityttiin tarkemmin lasten lukemiseen. Kysymyksessä 11 kysyttiin, kuinka usein lapset osallistuvat erilaisiin lukemiseen liittyviin toimintoihin, kuten "Lapsen kuunteleminen, kun hänelle luetaan ääneen kirjaa, lehteä tai muita tekstejä". Vastausvaihtoehtoja oli kuusi: "ainakin kerran päivässä", "melkein joka päivä", "ainakin kerran viikossa", "ainakin kerran kuukaudessa", "harvemmin" ja "ei koskaan". Kysymyksessä 12 käytettiin samoja vastausvaihtoehtoja, mutta siinä selvitettiin tarkemmin, kuinka usein lapset lukevat tai selaavat erityyppisiä kirjoja ja verkkotekstejä, mukaan lukien sarjakuvakirjat, -lehdet ja pelkät tekstitekstit.

Viimeisessä osiossa keskityttiin vanhemmuuteen liittyviin teemoihin. Kysymyksessä 13 käytettiin Likert-asteikkoa arvioimaan vastaajan huolta omasta tai puolison jaksamisesta, kokemuksia omasta tai puolison riittämättömyydestä, keinoja lasten kasvattamiseen sekä kodin ja koulun yhteistyön merkitystä vastaajan näkökulmasta. Lopuksi annettiin mahdollisuus vapaaseen kirjoittamiseen, jossa vastaajat saivat ilmaista, mitkä tekijät he kokivat auttavan tai hankaloittavan lastensa vapaa-ajan lukuharrastusta.

Tässä tutkimuksessa analysoitiin kysymysten 9–12 vastauksia sekä niiden mahdollisia yhteyksiä taustamuuttujiin. Kaikista vastauksista eroteltiin yläkoululaisten huoltajien vastaukset. Aineisto toimitettiin tutkijalle keväällä 2023, jolloin aineiston analysointi aloitettiin.

3.4 Tulosten analysointi

Analyysin alkuvaiheessa suoritettiin vastausmäärien perusteella suosituimpien vapaa-ajanviettotapojen tunnistaminen. Tämän tarkoituksena oli selvittää kolme suosituinta vapaa-ajantoimintaa. Näiden tietojen perusteella luotiin taulukko. Taulukot on muodostettua

manuaalisesti SPSS:stä saatujen lukujen mukaan. Vastausvaihtoehtoja oli 14, joista nostettiin kolme suosituinta vapaa-ajan toimintaa tytöiltä ja samoin pojilta, lisäksi kuvioon lisättiin lukuharrastuksen tulokset myöhempää vertailua varten.

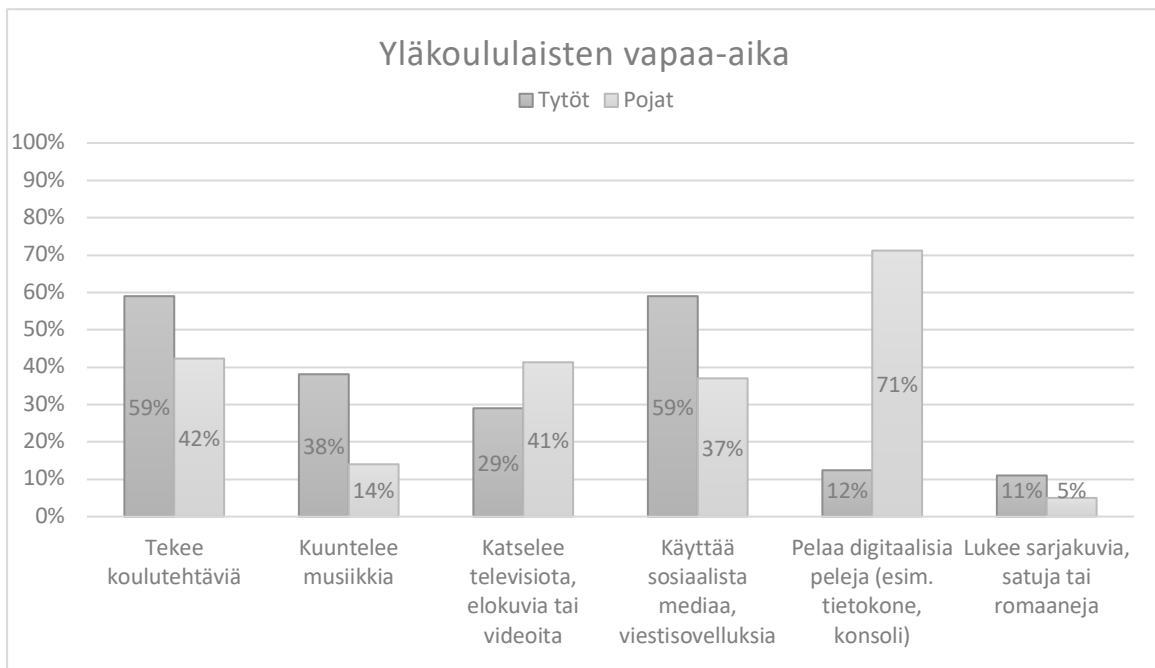
Kysymysten 11 ja 12 väittämistä muodostettiin summamuuttujia, jotka mahdollistivat lasten lukutoimintoihin ja lukuharrastukseen liittyvien tekijöiden tarkastelun. Kysymyksestä 11 muodostettiin summamuuttuja, joka kuvaa lukemiseen liittyvää toimintaa, esimerkiksi ”Lapsi lukee/selaa itse painettua kirjaa tai lehteä” tai ”Lapsi käy kirjastossa yksin tai vanhemman kanssa”. Vastausvaihtoehtoissa kartoitettiin, kuinka usein lapsi tekee väittämien mukaisia toimintoja. Summamuuttujaa varten SPSS-ohjelmassa testattiin muuttujan reliabiliteetti (Cronbach's Alpha = .727) ja normaalijakauma (Tähtinen ym., 2020). Näiden kautta voitiin havaita, että kysymyksen väittämistä voidaan muodostaa summamuuttuja.

Kysymyksestä 12 muodostettiin summamuuttuja, joka mittaa erilaisten tekstien lukemista. Samoin kuin edellisessä summamuuttujassa, tässäkin testattiin summamuuttujan reliabiliteetti (Cronbach's Alpha = .780) sekä normaalijakauman toteutuminen. Summamuuttujilla ja taustamuuttujilla suoritettiin T-testejä eli ryhmien vertailuja, joiden tuloksia analysoimalla arvioitiin erilaisten taustamuuttujien yhteyttä lasten lukuharrastuksen laajuuteen kodeissa. Efektikoon mittaamiseen käytettiin Cohenin (1988) esittämää d-suuretta. Cohenin d-suureessa efektikokoon voimakkuutta kuvataan käsitteillä pieni, keskisuuri ja suuri, joiden raja-arvot ovat 0,2–0,5–0,8. 0,2 kuvaa pientä voimakkuutta ja 0,8 suurta (Tähtinen ym., 2020).

4 Tulokset

4.1 Yläkoululaisten vapaa-aika huoltajien näkökulmasta

Tutkimuksessa suoritettiin analyysi huoltajien näkemyksistä lastensa vapaa-ajanviettotapoihin. Kyselylomakkeessa huoltajille esitettiin väittämiä, jossa heitä pyydettiin valitsemaan kolme toimintaa, joiden parissa heidän nuorensa viettää eniten aikaa vapaa-ajallaan (kysymys 10). Näitä toimintoja olivat muun muassa kotityöt, lukuharrastukset, liikuntaharrastukset sekä taide- ja kulttuuriharrastukset. Seuraavaksi tarkastellaan yläkoululaisten vapaa-ajanviettotapoja ja eri aktiviteettien osuuksia suosituimpien ajanviettotapojen joukossa, sisältäen myös lukuharrastuksen osuuden.

Kuvio 1 Asiat, joiden parissa yläkoululaisilta kuluu tyypillisesti eniten aikaa arki-iltaisain.

Suosituimpia ajanviettotapoja tutkittaessa voidaan havaita eroja sukupuolten välillä (ks. Kuvio 1). Tyttöjen huoltajat vastasivat tyttöjen kuluttavan aikaa sosiaalisen median ja viestisovellusten parissa, toiseksi eniten aikaa kului kotitehtävien tekemiseen ja kolmantena musiikin kuunteluun. Poikien huoltajien vastaukset osoittivat toisenlaisia mieltymyksiä. Poikien huoltajat raportoivat, että heidän nuorensa käyttävät eniten aikaa digitaalisten pelien parissa. Toiseksi eniten aikaa kului kotitehtävien tekemiseen ja kolmantena televisio-ohjelmien, elokuvien tai videoiden katselemiseen.

Tutkimuksessa pyrittiin myös arvioimaan, kuinka suuri osuus nuorten vapaa-ajasta kuluu lukuharrastukseen (kysymykset 9 ja 10). Kuten kuvio 1 osoittaa lukeminen ei nouse eniten aikaa vievien toimintojen joukkoon.

Tutkimuksessa käytettiin myös yleisiä väittämiä, joihin huoltajat vastasivat sen mukaan, kuinka samaa mieltä he olivat näistä asioista (kysymys 9). Näihin väittämiin kuuluivat esimerkiksi "Lapsi kuuntelee musiikkia," "Lapsi osallistuu urheiluharrastukseen," ja "Lapsi lukee satuja, sarjakuvia, romaaneja." Kun kyseessä oli väite lukemiseen liittyen, 32 % tyttöjen huoltajista oli 'jokseenkin samaa mieltä', kun taas 17 % oli 'täysin samaa mieltä'. Poikien huoltajilla vastaavat luvut säilyivät edelleen matalina, mikä viittaa siihen, että lukeminen ei ole poikien suosima vapaa-ajanviettotapa. Tämä analyysi valaisee vapaa-ajanviettotapojen eroja sukupuolten välillä ja korostaa lukemisharrastuksen marginaalista asemaa nuorten vapaa-ajalla.

4.2 Sukupuolten vertailu lukuharrastuneisuudessa

Tutkimuksessa pyrittiin tarkastelemaan sukupuolen yhteyttä lasten lukuharrastukseen ja lukuaktiivisuuteen. Tämä analyysi perustui kysymyksiin 11 ja 12, joissa pyydettiin huoltajia arvioimaan lastensa lukuharrastusta sekä itsenäistä lukemista, että heille lukemista erilaisten tekstien kautta. Nämä vastaukset koottiin summamuuttujiin, jotka arvioivat lukuharrastusta sekä siihen liittyvää toimintaa että erilaisten tekstien lukemista. On syytä huomata, että vastausmatriisissa käytettiin arvoja, joissa 1 edustaa päivittäistä lukemista ja 5 harvempaa lukemista. Mitä lähempänä taulukon keskiarvokysikkö on arvoa 1.0, sitä tiheämmin lapset tai nuoret lukevat itsenäisesti tai osallistuvat lukemiseen liittyviin toimintoihin.

Taulukko 2 Lukeminen ja siihen liittyvä toiminta sekä erilaisten tekstien lukemisen vertailu sukupuolen mukaan

	Sukupuoli	N	ka.	kh.
Lukeminen ja siihen liittyvä toiminta	Tyttö	104	4,18	.81
	Poika	104	4,53	.88
Erilaisten tekstien lukeminen	Tyttö	101	4,37	.81
	Poika	103	4,61	1.06

N = vastausten määrä, ka. = keskiarvo, kh. = keskihajonta

Tarkasteltaessa lukemista ja siihen liittyvää toimintaa (taulukko 2) näyttää keskiarvojen perusteella siltä, että tytöt (ka = 4,18, kh = 0,81) harrastivat tätä poikia (ka = 4,53, kh = 0,88) useammin. T-testi osoitti tyttöjen ja poikien välisen eron tilastollisesti merkitseväksi ($t(206) = -2,96$, $p = 0,003$, $d = -0,41$). Tilastollisesta merkitsevyydestä huolimatta pieneksi jääneen efektikoon perusteella lukemista ja siihen liittyvää toimintaa ja siinä havaittavia eroja ei selitä yksinomaan sukupuoli.

Erilaisten tekstien lukemisen yhteydessä saatiin keskiarvojen perusteella samansuuntaisia tuloksia kuin lukemiseen liittyvässä toiminnassa. Tytöt (ka = 4,37, kh = 0,81) näyttivät jälleen

lukevan poikia ($ka = 4,61$, $kh = 1,06$) useammin. T-testin tulos kuitenkin osoitti, etteivät ryhmien erot tässä yhteydessä olleet tilastollisesti merkitseviä ($t(191,19) = -1,77$, $p = 0,078$, $d = -0,25$).

Kummankin sukupuolen huoltajat raportoivat, että heidän lapsensa lukevat suhteellisen harvoin, mutta tytöt hieman useammin kuin pojat. Tämä tulos havainnollistaa pientä eroa sukupuolten välillä lukuharrastuksessa ja antaa viitteitä siitä, että tytöt saattavat olla kiinnostuneempia lukemisesta verrattuna poikiin.

4.3 Perheen koulutustaustan vertailu lukuharrastuneisuudessa

Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota perheen koulutustaustaan ja sen mahdolliseen vaikutukseen lasten lukuharrastukseen sekä vastaajan omasta näkökulmasta että puolison näkökulmasta. Tässä kappaleessa vertaillaan perheiden koulutusasteiden yhteyksiä ja eroja lukemiseen ja siihen liittyvään toimintaan sekä erilaisten tekstien lukemiseen.

Taulukko 3 Lukeminen ja siihen liittyvä toiminta sekä erilaisten tekstien lukemisen vertailu vastaajan koulutustaustan mukaan.

	Vastaajan			
	koulutusaste	N	ka.	kh.
Lukeminen ja siihen	1. tai 2. aste	122	4,34	.92
liittyvä toiminta	3. aste	104	4,36	.82
Erilaisten tekstien	1. tai 2. aste	118	4,58	.84
lukeminen	3. aste	102	4,38	1.03

N = vastausten määrä, ka. = keskiarvo, kh. = keskihajonta

Tarkasteltaessa lukemista ja siihen liittyvää toimintaa vastaajan koulutusasteen mukaan (taulukko 3), voidaan keskiarvoista havaita, että 1. tai 2. asteen ($ka = 4,34$, $kh = 0,92$) koulutuksen käyneiden perheissä nuoret harrastivat lukemista lähes yhtä paljon kuin 3. asteen käyneiden perheiden ($ka = 4,36$, $kh = 0,82$) nuoret. T-testi osoitti, että koulutusasteiden välinen ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä ($t(224) = -0,22$, $p = 0,827$, $d = -0,03$).

Erilaisten tekstien lukemisen yhteydessä saatiin keskiarvojen perusteella edellisestä poikkeavia tuloksia. 1. ja 2. asteenikäyneiden perheissä ($ka = 4,58$, $kh = 0,84$) nuoret näyttivät lukevan hieman vähemmän kuin 3. asteen vastaajien perheissä ($ka = 4,38$, $kh = 1,03$). T-testin tulos osoitti, etteivät ryhmien erot tässä yhteydessä olleet tilastollisesti merkitseviä ($t(194,94) = 1,57$, $p = 0,12$, $d = 0,22$).

Taulukko 4 Lukeminen ja siihen liittyvä toiminta sekä erilaisten tekstien lukemisen vertailu puolison koulutusasteen mukaan.

	Puolison			
	koulutusaste	N	ka.	kh.
Lukeminen ja siihen	1. tai 2. aste	110	4,46	.89
liittyvä toiminta	3. aste	55	4,09	.83
Erilaisten tekstien	1. tai 2. aste	105	4,64	.86
lukeminen	3. aste	55	4,16	1.08

N = vastausten määrä, ka. = keskiarvo, kh. = keskihajonta

Kyselyssä otettiin huomioon myös puolison koulutustausta. Lukemista ja siihen liittyvää toimintaa tarkasteltaessa (taulukko 4) puolison koulutusasteen mukaan, voidaan havaita, että 1. tai 2 asteen käyneiden perheissä ($ka = 4,46$, $kh = 0,89$) nuoret lukivat vähemmän kuin 3. asteen käyneiden perheissä ($ka = 4,09$, $kh = .89$). T-testin avulla voitiin osoittaa, että nämä tulokset olivat tilastollisesti merkitseviä ($t(163) = 2,57$, $p = 0,01$, $d = 0,43$). Nämä tulokset olivat efektikooltaan lähellä keskisuuria.

Tarkasteltaessa erilaisten tekstien lukemista ja ryhmien välisiä eroja 1. tai 2. asteen ($ka = 4,46$, $kh = 0,89$) käyneiden perheissä luettiin vähemmän erilaisia tekstejä kuin 3. asteen ($ka = 4,16$, $kh = 1,08$) käyneiden puolisojen perheissä. T-testin mukaan nämä tulokset ovat tilastollisesti merkitseviä ja efektikooltaan melko suuria ($t(90,64) = 2,87$, $p = 0,05$, $d = 0,51$). Puolison koulutusasteella voidaan, näiden tulosten perusteella, nähdä olevan yhteys nuorten lukutottumuksiin erilaisten tekstien näkökulmasta.

5 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin lukuharrastuksen merkitystä yläkoululaisten arjessa heidän huoltajiensa näkökulmasta sekä siihen vaikuttavia tekijöitä, erityisesti sukupuolen ja perhetaustan osalta. Aikaisempi tutkimus on antanut viitteitä siitä, että nuorten lukuharrastuneisuus vapaa-ajalla saattaa vähentyä siirryttäessä yläkouluun (esim. Salasuo, 2021; Tilastokeskus 2017). Keskustelu lasten ja nuorten lukutaidosta on tärkeä, sillä se liittyy heidän koulutusmahdollisuuksiinsa ja kykyyn ymmärtää monipuolisia kirjoitettuja viestejä ja tekstejä.

5.1 Lukuharrastuneisuuden tarkastelu sukupuolen mukaan

Sukupuolten välisiä eroja ja yhteyksiä lukutaitoon tutkittaessa vastaukset olivat samansuuntaisia aikaisemman tutkimuksen kanssa (esim. OECD, 2020; Salasuo, 2021) Tyttöjen ja poikien vapaa-ajanviettotavat eroavat tässäkin tutkimuksessa toisistaan, mutta yhteisenä piirteenä on, että he viettävät aikaa digitaalisten laitteiden parissa. Sukupuolten väliset erot nousevat esiin, kun tarkastellaan, mitä laitteilla tehdään. Vaikka tyttöjen ja poikien kolmen suosituimman toiminnon vastausprosenttien välillä oli vain vähäisiä eroja, poikien suosituimman ja toiseksi suosituimman toiminnon ero oli huomattavampi. Jopa 71,2 % poikien huoltajista ilmoitti nuortensa viettävän aikaa erilaisten digitaalisten pelien parissa, ja toiseksi eniten vastauksia saanut toiminto oli 42,3 %:n osuudella. Digitaaliset laitteet ovat vakiintuneet osaksi nuorten arkea. Tämä voi heijastua myös nuorten suosimiin vapaa-ajantoimintoihin.

Vaikka lukuharrastuksen osalta tyttöjen ja poikien väliset erot ovat havaittavissa, lukemisen osuus on kuitenkin pieni kokonaiskuvassa. Huomionarvoista on, että huoltajat vastasivat koulutehtävien tekemisen vievän huomattavan osan nuorten vapaa-ajasta ja se on yksi kolmesta eniten aikaa vievästä toiminnosta molemmilla sukupuolilla. Kotitehtävien parissa nuori käyttää lukutaitoaan erilaisen tiedon etsimiseen. Poikien kohdalla lukuharrastukseen liittyvät tulokset olivat alhaisia ja linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa.

Tuloksissa pyrittiin tarkastelemaan myös sukupuolen ja perheen koulutustaustan eroja lukuharrastuneisuuteen liittyvien teemojen avulla. Sukupuolten välisiä eroja tutkittaessa tilastollista merkitsevyyttä löytyi ainoastaan lukemista ja siihen liittyviä toimintoja tarkastelevassa summamuuttujassa. Molemmat sukupuolet käyttivät vähän aikaa lehtien tai

kirjojen lukemiseen tai kuuntelemiseen sekä kirjastossa käymiseen, mutta tyttöjen vastattiin tekevän näitä hieman poikia useammin.

Tuloksissa ei suoranaisesti syvennytty poikien vähäisen lukuharrastuneisuuden taustatekijöihin. Kuitenkin on huomionarvoista, että poikien lukeminen näyttäisi rajoittuvan pääasiassa koulutehtäviin. Tulokset paljastavat, että sekä tyttöjen että poikien vastauksissa koulutehtävien tekeminen nousee esiin yhtenä kolmesta eniten aikaa vievästä toiminnosta. Yläkoulussa nuoret tekevät alakouluun verrattuna enemmän koulutehtäviä, mikä antaa aiheen olettaa, että nuoret viettävät huomattavan määrän aikaansa näiden tehtävien parissa myös iltpäivisin, vapaa-ajallaan. On tärkeää huomata, että vaikka koulutehtävien tekeminen voi edistää ja syventää lukutaitoa, niin kuten aiemmissa tutkimuksissa on huomattu, myös vapaa-ajan lukuharrastuksella on merkittävä rooli lukutaidon kehittymisessä (Torppa ym., 2020; 2021).

5.2 Koulutustaustan mahdolliset vaikutukset lukuharrastuneisuuteen

Vastaajan koulutustaustalla ei ollut tilastollista merkitsevyyttä lukemiseen ja siihen liittyvään toimintaan. Erilaisten tekstien lukemiseen koulutustaustalla oli tilastollista merkitsevyyttä, mutta efektikoko jäi pieneksi tässä yhteydessä Vastaajan koulutustaustalla ei voida suoraan selittää eroja koulutustaustan ja nuoren lukuharrastuneisuuden välillä. Kyselyssä otettiin huomioon myös perheen muut aikuiset. Tulokset molemmissa summamuuttujissa olivat tilastollisesti merkitseviä ja efektikooltaan melko suuria. Puolison koulutustaustalla voidaan osittain selittää nuoren lukuharrastuneisuutta.

Erityisesti korkeammin koulutettujen huoltajien lasten lukeminen tai heille lukeminen oli hieman aktiivisempaa erilaisissa teksteissä. Tämä viittaa siihen, että koulutustausta voi vaikuttaa lasten lukuharrastukseen, mutta kaiken kaikkiaan lukutottumukset pysyvät kohtalaisen heikkoina riippumatta huoltajien koulutustaustasta. Tämä saattaa antaa viitteitä siitä, että lukemisen tärkeys ja aktiivisuus eivät ole yhteydessä koulutustaustoihin, vaikka korkeammin koulutettujen vanhempien lapset saattavat osallistua lukemiseen hieman aktiivisemmin.

Tämän tutkimuksen kyselylomakkeeseen vastasivat yläkoululaisten huoltajat. On syytä pohtia, kuinka hyvin huoltajat todellisuudessa tietävät, mihin yläkoululaisten aika kuluu. Kun tuloksia tarkastelee, voidaan havaita, että nuorten vapaa-aika kuluu digitaalisten laitteiden

parissa. Tyttöillä puhelimella sosiaalisessa mediassa ja pojilla taas pelien parissa. Molemmilla kului myös paljon aikaa koulutehtävien parissa. Lukuharrastuneisuus oli hyvin vähäistä, poikien kohdalla jopa olematonta. Tämä jättää silti tilaa pohdinnalle siitä, voidaanko tuloksiin luottaa täysin ja jatkotutkimuksessa voitaisiin tutkia nuorten omia ajatuksia omista vapaa-ajanviettotavoistaan. Poikien aikaa vievimpiin toimintoihin kuului erilaiset digitaaliset pelit ja television katselu. Voidaan olettaa, että näiden parissa pojat käyttävät lukutaitoaan.

5.3 Koulun merkitys lukuharrastukseen

Keskustelu lasten ja nuorten lukutaidosta on ajankohtaista, ja koulutusalan ammattilaiset ovat huolissaan oppilaiden heikosta lukutaidosta ja sen mahdollisista vaikutuksista heidän tuleviin koulutusmahdollisuuksiinsa ja työelämässä menestymiseen. Lukutaito on kriittinen taito, joka mahdollistaa yksilölle oman suunnan valitsemisen ja uusien asioiden oppimisen. Lukutaidon lisäksi tarvitaan monilukutaitoa ja kriittistä lukutaitoa, jotta ihmiset voivat navigoida erilaisten tekstilähteiden ja tiedonlähteiden moninaisuudessa. Erilaisia tekstejä on saatavilla monista eri lähteistä, ja lukijan vastuulla on pystyä erottamaan luotettavat lähteet epäluotettavista.

Monilukutaitoa ja kriittistä lähestymistapaa teksteihin opetellaan jo alakoulun puolella, ja näitä taitoja syvennetään yläkoulussa. Ilman vankkaa lukutaitoa oppilaille voi olla haasteellista syventyä tekstien maailmaan ja ymmärtää monimutkaisia viestejä, joita teksti voi sisältää. Heikon lukutaidon omaavalla oppilailla voi olla vaikeuksia erottaa erilaisia tekstilajeja toisistaan ja soveltaa erilaisia lukutapoja kunkin tekstilajin vaatimusten mukaisesti. Tämän tutkimuksen taustalla vaikuttaa myös tulevan alakoulun luokanopettajan kiinnostus koulun rooliin lukuharrastuksen vahvistamisessa ja heidän mahdollisuuksiinsa tukea tätä opetuksessaan.

Tässä tutkimuksessa ei syvennytty tarkemmin siihen, missä ja milloin nuoret lukevat. Voidaan olettaa, että suurin osa lukemisesta tapahtuu koulussa, koulutehtävien parissa kotona sekä digitaalisilla laitteilla. Mielenkiintoinen näkökulma tulevalle tutkimukselle olisi syventyä ala- ja yläkoulun lukutottumusten eroihin niin määrässä kuin tekstien laadussa ja haastavuudessa. Onko siirtymä alakoulun teksteistä yläkoulun teksteihin liian suuri vai eikö yläkoulussa pystytä tarjoamaan riittävän mielenkiintoista lukemista oppilaille?

Lukuklaani-tutkimuksessa tarkasteltiin sekä ala- että yläkoulun oppilaiden saamaa kirjallisuuskasvatusta. Hankkeen tarkoituksena oli havainnoida lukemaan opettamista,

erilaisia työskentelytapoja ja löytää mahdollisuuksia kehittää sitä. Tutkimuksessa yläkoulujen äidinkielenopettajista yli 60 % arvioi, ettei kaikki heidän oppilaansa olleet lukeneet viimeisintä tehtäväksi annettua kirjaa loppuun saakka. Alakoulun opettajat arvioivat, että kaikki heidän oppilaansa lukivat kirjat loppuun saakka. Tutkimus antaa viitteitä siitä, ettei yläkoulussa määrättyt lukehtävät ole riittävän motivoivia nuorille tai he eivät ole tottuneet pidempiin ja haastavampiin teksteihin. (Aaltonen, 2020)

Opetushallitus on tukenut muitakin lukemiseen liittyviä hankkeita. Toinen tunnettu on Lukuliike (2017–). Kampanjan päämääränä oli edistää lukutaitoa sekä innostaa lapsia ja nuoria lukemaan erilaisten tempausten kautta. Näitä olivat koulutapahtumat, työpajat, kirjailijavierailut, lukuagentit ja lukuhaasteet. Opettajat olivat kokeneet erilaiset virikkeet motivoiviksi ja suureksi avuksi oppilaiden lukemaan innostamisessa. Lukemisen suurimpana esteenä koettiin olevan vapaaehtoisen lukemisen vähäisyys ja lukemisen vastaiset asenteet (Lukuliike, 2017–). Myös tässä tutkimuksessa huoltajat raportoivat nuorten lukevan vähän, jos ollenkaan vapaa-aikanaan.

5.4 Lopuksi

Tässä tutkimuksessa kerättiin tietoa Salon seudun lasten ja nuorten lukuharrastamisen tasosta. Tutkimus oli osana Lukeva Salo -hanketta, vaikka tämän tutkimuksen kirjoittaja ei ole osa alkuperäistä tutkimusryhmää. Tutkijan haltuun siirrettiin ainoastaan vastausmatriisit tarvittavista tiedoista. Näin pystyttiin varmistamaan vastaajien ja heidän perheidensä anonymiteetti. Tutkija allekirjoitti myös vaitiolovelvollisuussopimuksen ennen aineiston vastaanottamista.

Tähän tutkimukseen vastasivat lasten ja nuorten huoltaja, se jättää hyvin tilaa erilaisille jatkotutkimus ideoille ja toteutuksille. Tässä tutkimuksessa selvitettiin huoltajien ajatuksia ja mielipiteitä nuorten vapaa-ajasta ja lukuharrastuneisuudesta, joten tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista suorittaa sama kysely nuorille itselleen. Tutkimuksessa saataisiin tärkeää tietoa sekä nuorten omista näkemyksistä vapaa-ajastaan ja lukemisen harrastamisesta, että huoltajien ja nuorten näkemysten eroista.

Sukupuolten välillä oli eroja siinä, mitä vapaa-ajalla tehdään ja etenkin mitä digitaalisilla laitteilla tehdään. Jatkotutkimuksissa voitaisiin tarkastella tarkemmin millaisia tekstejä nuoret kokevat mielekkäiksi ja millainen kirjallisuus motivoisi heitä lukemaan vapaa-ajallaan

enemmän. Aikaisempi tutkimus on osoittanut selkeästi, että lukeminen ja lukuharrastuneisuus vähenevät alakoulusta yläkouluun siirryttäessä. Millaisia tekstejä nuoret kaipaavat? Ovatko yläkoulussa tekstit liian haastavia ja epämotivoivia?

Koulutustaustalla oli pientä merkitystä perheen ja nuorten lukuharrastuneisuudessa. Tässä tutkimuksessa havaittiin, että puolison koulutusasteella oli enemmän merkitystä kuin vastaajan itsensä. Näitä tuloksia on syytä tarkastella kriittisesti, sillä tutkimuksessa ei selvitetty kuinka uusi ratkaisu uusioperhe tai uusi puoliso perheessä oli. Seuraavassa tutkimuksessa olisi tärkeää ottaa huomioon myös kyselylomakkeen avoimen kysymyksen vastaukset. Siihen vastaajat saivat kirjata omia ajatuksiaan lapsen tai nuoren lukuharrastuneisuudesta. Ehkä siitä saataisiin tarkempaa tietoa ja näkökulmia siihen, mitä peruskoulun aikana lukuharrastuneisuudelle tapahtuu huoltajien näkökulmasta.

Lukutaitoa ja lukuharrastamista korostetaan koulussa ja myös myöhemmin työelämässä ja arjessa. On tärkeää korostaa, kuinka tärkeää on kannustaa kaikkia nuoria lukemaan myös vapaa-ajallaan. Lisäksi voidaan korostaa monilukutaidon ja kriittisen lukutaidon merkitystä oppilaiden valmistautuessa tuleviin koulutusmahdollisuuksiin ja työelämään. Lukutaito on keskeinen väline, jonka avulla nuoret voivat osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan ja kehittää itseään (Leino ym., 2016).

Kysely jaettiin ainoastaan Salon seudun peruskoululaisten huoltajille. Tulokset eivät ole suoraan yleistettävissä koskemaan kaikkia suomalaisia nuoria eri paikkakunnilta. Tämän raportin tutkija ei tiedä, mikä oli vastausprosentti Salon seudulla. Uusimmassa Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa (2023) esitellään vuoden 2022 PISA tuloksia ja lukutaidontaso nousee tärkeäksi keskustelun aiheeksi. Parhaiten ja heikoiten lukevien 15-vuotiaiden nuorten lukutaidon erot kasvavat entisestään. Paljon ja erinomaisesti lukevien osuus vähenee tutkimuksissa, kun taas vähän ja heikosti lukevien osuus kasvaa. Tuloksissa havaittiin myös, että tyttöjen lukutaidossa on paljon poikia huomattavampi tason lasku (Hiltunen ym., 2023). Näiden tulosten perusteella tulokset voivat olla hyvinkin suuntaa antavia tämän hetken tilanteesta yläkoululaisten keskuudessa.

6 Lähteet

Aaltonen, L. S. (2020). Lukuklaani-tutkimus: Ala- ja yläkoulujen alkukartoitusten koosteet, analyysi ja tiedottaminen.

Aapola-Kari, S. (2023) Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022. Verkkojulkaisu https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/05/FINAL_vapaa-aikatutkimus-2022-web.pdf

Clark, C. (2011). Setting the baseline: The national literacy trust's first annual survey into reading – 2010. London, UK: National Literacy Trust.

Chen, G., Cheng, W., Chang, TW. et al. (2014). A comparison of reading comprehension across paper, computer screens, and tablets: Does tablet familiarity matter?. *J. Comput. Educ.* 1, 213–225. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1007/s40692-014-0012-z>

De Naeghel, J., & Van Keer, H. (2013). The relation of student and class-level characteristics to primary school students' autonomous reading motivation: a multi-level approach. *Journal of Research in Reading*, 36(4), 351–370. <https://doi.org/10.1111/jrir.12000>

Duncan, L. G., McGeown, S. P., Griffiths, Y. M., Stothard, S. E., & Dobai, A. (2016). Adolescent reading skill and engagement with digital and traditional literacies as predictors of reading comprehension. *The British Journal of Psychology*, 107(2), 209–238. <https://doi.org/10.1111/bjop.12134>

Furenes, M. I., Kucirkova, N., & Bus, A. G. (2021). A Comparison of Children's Reading on Paper Versus Screen: A Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, 91(4), 483–517. <https://doi.org/10.3102/0034654321998074>

Guthrie, J. T., & Davis, M. H. (2003). Motivating struggling readers in middle school through an engagement model of classroom practice. *Reading & Writing Quarterly*, 19(1), 59–85.

<https://doi.org/10.1080/10573560308203>

Hakanen, T., Myllyniemi, S., & Salasuo, M. A. (2019). Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Verkkojulkaisu [https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-Oikeus-liikkua.-](https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-Oikeus-liikkua.-Verkkoyulkaisu.pdf)

[Verkkoyulkaisu.pdf](https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/02/Lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-Oikeus-liikkua.-Verkkoyulkaisu.pdf) vierailtu 26.9.2023

Hiltunen, J., Ahonen, A., Hienonen, N., Kauppinen, H., Kotila, J., Lehtola, P., ... & Vettenranta, J. (2023). PISA 2022 ensituloksia.

Konca, A. S. (2022). Digital Technology Usage of Young Children: Screen Time and Families. *Early Childhood Education Journal*, 50(7), 1097–1108.

<https://doi.org/10.1007/s10643-021-01245-7>

Leino, K. (2015). Teknologian käyttö kotona ja koulussa. Teoksessa J. Välijärvi & P. Kupari (toim.) Millä eväillä osaaminen uuteen nousuun? PISA 2012 -tutkimustuloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:6, 94–107.

Leino, K., Nissinen, K., Puhakka, E., & Rautopuro, J. (2017). Lukutaito luodaan yhdessä: kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016).

Leino, K., Ahonen, A. K., Hienonen, N., Hiltunen, J., Lintuvuori, M., Lähteinen, S., ... & Vettenranta, J. (2019). PISA 18: ensituloksia. Suomi parhaiden joukossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja.

Logan, J. , Justice, L. , Yumuş, M. & Chaparro-Moreno, L. (2019). When Children Are Not Read to at Home: The Million Word Gap. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 40 (5), 383–386. doi: 10.1097/DBP.0000000000000657.

Lukeva Salo -hanke, 2021–2024, haettu 20.11.2022 https://salo.fi/kaupunki-ja-paatoksenteke/strategia-ja-karkihankkeet/yliopistoyhteisty/#ac_lukeva+salo+%282021-2024%29+

OECD (2020), "Do boys and girls differ in their attitudes towards school and learning?", in *PISA 2018 Results (Volume II): Where All Students Can Succeed*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/f54b6a75-en>

Ofcom (2012). *Children and parents: Media use and attitudes report*. Retrieved from <http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/research/media-literacy/oct2012/main.pdf>

Opetushallitus, Lukuliike, 2017–, haettu 7.12.2022 <https://lukuliike.fi/lukuliikkeen-tausta/> ; <https://lukuliike.fi/wp-content/uploads/2019/12/Lukuliike-koulussa-kampanjan-loppuraportti-2019.pdf> ; <https://lukuliike.fi/kansallinen-lukutaito-ohjelma/kansallinen-lukutaitostrategia-2030-2/>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

Salasuo, M. A. (2021). *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Verkkojulkaisu <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf> vierailtu 24.9.2023

Sirén, M., Leino, K., & Nissinen, K. (2018). Nuorten media-arki ja lukutaito : PISA 2015. Koulutuksen tutkimuslaitos; Sanomalehtien liitto.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-ajan osallistuminen [verkkojulkaisu].

Lukemisen Muutokset 2017, 1. Kirjojen lukeminen lisääntynyt – luetujen kirjojen määrä pienentynyt. Helsinki: Tilastokeskus [Julkaistu: 25.4.2019].

http://www.stat.fi/til/vpa/2017/03/vpa_2017_03_2019-04-25_kat_001_fi.html vierailut 15.3.2023

Torppa, M., Niemi, P., Vasalampi, K., Lerkkanen, M. K., Tolvanen, A., & Poikkeus, A. M. (2020). Leisure reading (but not any kind) and reading comprehension support each other—A longitudinal study across grades 1 and 9. *Child development*, 91(3), 876-900.

Torppa, M., Nurminen, T., Niemi, P., Vasalampi, K., Lerkkanen, M. K., Tolvanen, A., & Poikkeus, A. M. (2021). Kirjojen lukeminen tukee luetun ymmärtämisen kehitystä. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti: NMI-bulletin*, 29(3).

Tähtinen, J., Laakkonen, E., & Broberg, M. (2011). Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. *Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja C*, 20, 101–102.

Ukkola, A., & Metsämuuronen, J. (2023) Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) 2018–2020. *Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana.*

Van Keer, H. (2004). Fostering reading comprehension in fifth grade by explicit instruction in reading strategies and peer tutoring. *British Journal of Educational Psychology*, 74(1), 37–70. <https://doi.org/10.1348/000709904322848815>

Vettenranta, J., Välijärvi, J., Ahonen, A., Hautamäki, J., Hiltunen, J., Leino, K., ... & Vainikainen, M. P. (2016). Huipulla pudotuksesta huolimatta. PISA 2015. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos [On the top despite the drop. PISA 2015. University of Jyväskylä. The research institute of education]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja, 41.

Toimituskunta: Kohonen I., Kuula-Luumi A. & Spoof S-K. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019 (PDF). Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Liitteet

Kysely vanhemmille

Tämä kysely on osoitettu sinulle hyvä vanhempi. Lukutaito on oppimisen ja hyvinvoinnin perusta. Kyselyllä kartoitetaan lasten harrastamista ja lukutottumuksia sekä vanhemmuuteen sisältyviä asioita.

Kyselyyn vastaaminen on tärkeää, sillä vastausten avulla edistetään salolaisten lasten lukutaidon kehittämistä.

Tutkimus toteutetaan Turun yliopiston ja Salon kaupungin yhteistyönä. Kyselyyn vastataan nimettömänä, eikä suoria henkilötietoja kerätä. Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa n.10min.

Halutessasi saat lisätietoa tutkimuksen [tietosuojaselosteesta](#) ja [tutkimuksen](#) verkkosivuilta.

Kiitos vastauksestasi!

1. Tutkimusluvan myöntäminen

Vastaustietojasi käsitellään koko tutkimuksen ajan Suomen tietosuojalain mukaisesti ja luottamuksellisesti. *

	Kyllä	En
Annan luvan vastausteni hyödyntämiseen Lukeva Salo -tutkimuksessa. *	☐	☐

2. Kyselyyn vastaaja

- Lapsen huoltaja / äiti
- Lapsen huoltaja / isä
- Muu, mikä? _____

3. Mikäli taloudessanne on useampia lapsia, vastatkaa kysymyksiin koskien sitä lasta, joka on alakouluikäinen ja jonka etunimi on aakkosissa ensimmäisenä.

Lapsen sukupuoli?

- Tyttö
- Poika
- Muu

4. Kyselyn lasta koskeviin kysymyksiin vastataan

- Alakoululaisen näkökulmasta
- Yläkoululaisen näkökulmasta

5. Kuinka monta aikuista taloudessanne on?

- Yksi
- Kaksi
- Useampia

6. Perhetilanteesi**Keitä perheeseesi kuuluu tällä hetkellä?**

- Puoliso ja vain omia lapsia
- Puoliso ja yhteisiä lapsia
- Puoliso ja sekä yhteisiä että ei-yhteisiä lapsia
- Puoliso ja puolison lapsia
- Lapsi(a), ei puolisoa

7. Merkitse korkein suorittamanne koulutus? Jos teillä on avio- tai avopuoliso, mikä on hänen korkein suorittama koulutus?

	Vastaaja	Puoliso
Peruskoulu, kansakoulu tai keskikoulu	☐	☐
Ammatillinen perustutkinto, ammattikoulu	☐	☐
Ylioppilas	☐	☐
Opistoasteen ammatillinen tutkinto	☐	☐
Ylempi opistoasteen tutkinto, ammattikorkeakoulututkinto, alempi yliopiston tai korkeakoulun akateeminen tutkinto	☐	☐
Yliopiston ja korkeakoulun ylempi akateeminen tutkinto tai korkeampi	☐	☐
Muu/en tiedä	☐	☐

8. Mihin sosiaaliryhmään katsotte nykyään kuuluvanne? Jos teillä on avio- tai avopuoliso, mihin sosiaaliryhmään hän tällä hetkellä kuuluu?

	Vastaaja	Puoliso
työntekijät	☐	☐
maatalousyrittäjät	☐	☐
yrittäjät	☐	☐
päätoiminen opiskelija	☐	☐
työtön tai lomautettu	☐	☐
johtavassa asemassa	☐	☐
ylemmät toimihenkilöt	☐	☐
alemmat toimihenkilöt	☐	☐
kotiäiti/ -isä	☐	☐
eläkeläinen	☐	☐
muu, mikä?	☐	☐

9. Lapsen tekeminen ja ajanvietto arkisin.

Arvioi miten seuraavat asiat kuvaavat teidän lapsenne tekemistä arki-iltaisain?

1 = Täysin eri mieltä, 2 = Jokseenkin eri mieltä, 3 = Ei samaa eikä eri mieltä, 4 = Jokseenkin samaa mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä

	1 	2 	3 	4 	5
Lapsi tekee koulutehtäviä	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi kuuntelee musiikkia	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi tekee käsitöitä, askartelee, maalaa, piirtää	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi leikkii, ulkoilee tai urheilee yksin	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi osallistuu urheiluharrastukseen	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi osallistuu ohjattuun harrastukseen	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi osallistuu kotitöiden tekoon esim. siivous, ruuanlaitto	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi katselee televisio-ohjelmia, elokuvia tai videoita jostain lähteestä	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi soittaa jotakin instrumenttia tai laulaa	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi pelaa digitaalisia pelejä millä tahansa laitteella (esim. tietokone, pelikonsoli, internet, kännykkä)	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi käyttää sosiaalista mediaa, viestisovelluksia millä tahansa laitteella (esim. tietokone, kännykkä)	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi lukee satuja, sarjakuvia, romaaneja	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi lukee / katselee kirjoja aikuisten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi hoitaa lemmikkiä	☐	☐	☐	☐	☐
Muu asia, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐

10. Merkitse kolme asiaa, joiden parissa lapseltanne kuluu tyypillisesti eniten aikaa arki-iltaisain?

Lapsi tekee koulutehtäviä

- Lapsi kuuntelee musiikkia
- Lapsi tekee käsitöitä, askartelee, maalaa, piirtää
- Lapsi leikkii, ulkoilee tai urheilee yksin
- Lapsi osallistuu urheiluharjoituksiin
- Lapsi osallistuu ohjattuun harrastukseen
- Lapsi osallistuu kotitöiden tekoon esim. siivous, ruuanlaitto
- Lapsi katselee televisio-ohjelmia, elokuvia tai videoita jostain lähteestä
- Lapsi soittaa jotakin instrumenttia tai laulaa
- Lapsi pelaa digitaalisia pelejä millä tahansa laitteella (esim. tietokone, pelikonsoli, internet)
- Lapsi käyttää sosiaalista mediaa, viestisovelluksia millä tahansa laitteella (esim. tietokone, kännykkä)
- Lapsi lukee satuja, sarjakuvia, romaaneja
- Lapsi lukee / katselee kirjoja aikuisten kanssa
- Lapsi hoitaa lemmikkiä
- Muu asia, mikä? _____

11. Kuinka usein lapsi tekee seuraavia asioita?

	Ainakin kerran päivässä	Melkein joka päivä	Ainakin kerran viikossa	Ainakin kerran kuukaudessa	Harvemmin	Ei koskaan
Lapsi kuuntelee, kun hänelle luetaan ääneen kirjaa, lehteä tai muita tekstejä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi lukee/selaa itse painettua kirjaa tai lehteä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi kuuntelee äänikirjaa tai satua	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi lukee/selaa itse digitaalista kirjaa, lehteä tai muuta tekstiä tietokoneella tai muulla laitteella	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsi käy kirjastossa yksin tai vanhemman kanssa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Kuinka usein lapsi lukee/selaa tai hänelle luetaan seuraavanlaisia kirjoja tai verkkotekstejä?

	Ainakin kerran päivässä	Melkein joka päivä	Ainakin kerran viikossa	Ainakin kerran kuukaudessa	Harvemmin	Ei koskaan
Sarjakuvakirja tai sarjakuvalehti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu lehti esim. Koululainen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu teksti ja kuvia sisältävä kirja tai teksti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vain tekstiä sisältävä kirja tai teksti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sanomalehti (joko paperilehti tai verkkolehti)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. VANHEMMUUS JA PERHEEN ARKI

Miten hyvin seuraavat väitteet kuvaavat kokemustasi vanhemmuudesta?

1 = Täysin eri mieltä, 2 = Jokseenkin eri mieltä, 3 = Ei samaa eikä eri mieltä, 4 = Jokseenkin samaa mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	5
13.1 Olen huolissani omasta jaksamisesta vanhempana	☐	☐	☐	☐	☐
13.2 Olen huolissani puolison jaksamisesta vanhempana	☐	☐	☐	☐	☐
13.3. Perheen ulkopuolisten neuvot ovat silloin tällöin tarpeen lasten kasvatuksessa	☐	☐	☐	☐	☐
13.4 Koen, että vanhemmuuteni kohdistuvia haasteita ei ymmärretä riittävästi	☐	☐	☐	☐	☐
13.5 Koen riittämättömyyttä vanhempana	☐	☐	☐	☐	☐
13.6 Koen puolisoni riittämättömäksi vanhempana	☐	☐	☐	☐	☐
13.7 Lasten kasvattaminen on haastavampaa kuin osasin odottaa	☐	☐	☐	☐	☐
13.8 Lasten yksilöllinen ja tasavertainen kohtelu on ollut helppoa	☐	☐	☐	☐	☐
13.9 Hermostun lapsille liian usein	☐	☐	☐	☐	☐

	1 	2 	3 	4 	5
13.10 Lasten kasvatuksessa tarvitaan fyysisiä kurinpitokeinoja (esim. tukistamista)	☐	☐	☐	☐	☐
13.11 Lasten kasvatuksessa tarvitaan fyysisiä hellyydenosoituksia (esim. halaamista)	☐	☐	☐	☐	☐
13.12 Lasten auttaminen koulutehtävissä on minulle vanhempana tärkeää	☐	☐	☐	☐	☐
13.13 Koulun ja kodin yhteistyö on minulle vanhempana tärkeää	☐	☐	☐	☐	☐

14. Lopuksi voitte vielä kertoa vapaasti lukemisen merkityksestä lapsellenne. Millaisten asioiden koette auttavan lapsenne vapaa-ajan lukemista? Entä hankaloittavan?
